

Justice vstřícná k dětem v akci

SADA NÁSTROJŮ PRO ZAČLEŇOVÁNÍ ZÁSAD VSTŘÍCNOSTI K DĚTEM
DO PRÁCE S DĚTI ZAPOJENÝMI DO SPRÁVNÍCH A SOUDNÍCH ŘÍZENÍ

Organizace Justice vstřícná k dětem - Evropská síť¹ a zejména partneři projektu „Justice vstřícná k dětem v akci“ (CFJ-IA) zde představují soubor nástrojů pro začleňování zásad justice vstřícné k dětem (Child-Friendly Action, CFJ) do práce s dětmi zapojenými do správních a soudních řízení; praktický nástroj na podporu odborníků, kteří jsou v kontaktu s dětmi, jež procházejí řízeními v justičním systému. Projekt CFJ-IA je financován z programu Erasmus+ Evropské unie.

PROČ BYLA TATO SADA NÁSTROJŮ VYTVOŘENA?

Tento nástroj je v prvé řadě výstupem z projektu CFJ-IA, tedy dvouletého výzkumného a vzdělávacího projektu realizovaného v sedmi evropských státech – v Belgii, Česku, Itálii, Nizozemsku, Řecku a Španělsku –, který prostřednictvím sekundárního výzkumu vyhodnocoval jak rozhovory s odborníky a konzultace s dětmi a mladistvými, tak znalost a efektivní uplatňování zásad justice vstřícné k dětem² (zásad CFJ) ve správních řízeních, kterými děti mohou procházet při kontaktu s justičním systémem. Zjištění jednotlivých projektů, která jsou rovněž plně k dispozici v Evropské zprávě³ a v národních zprávách, odhalila významné mezery v uplatňování zásad CFJ, ke kterým často dochází kvůli nedostatku odborné přípravy, znalostí či zdrojů nebo v důsledku jiných logistických, postojových nebo administrativních překážek. Po shromáždění zpětné vazby od odborníků a vyjádření dětí ohledně jejich zkušeností s administrativním řízením výzkum také poukázal na řadu inspirativních postupů a nápadů a rovněž na inovace v národních legislativách nebo předpisech, které podporují zásady CFJ.

S ohledem na tuto skutečnost se aktuální sada nástrojů snaží reagovat na sledovanou výzvu tím, že odborníkům poskytuje jednak konkrétní zdroj sloužící jako úložiště osvědčených postupů a nápadů, jednak odkazy na další zdroje a návodné otázky. Účelem této sady nástrojů je podpora odborníků při přizpůsobování svých postupů práce dětem a při následné reflexi, se zaměřením na proveditelné malé změny v chování a na dostupné zdroje, s cílem zlepšit začleňování zásad CFJ do jejich každodenní práce.

2 Výbor ministrů Rady Evropy, 17. listopadu 2010, Pokyny Výboru ministrů Rady Evropy o justici vstřícné k dětem, dostupné online: <https://www.coe.int/en/web/children/child-friendly-justice>, zásady český <https://www.stranka.wixsite.com/dcicz/justice-vstricna-k-detem-v-akci>

3 Dostupné na webových stránkách organizace Child-Friendly Justice - European Network: <https://www.cfjnetwork.eu/child-friendly-justice-in-action>

KOMU JE TATO SADA NÁSTROJŮ URČENA?

- ↳ poskytovatelům služeb a odborníkům, kteří jsou v kontaktu s dětmi zapojenými do soudních nebo správních řízení, **ať už jsou tyto děti samotné, nebo v doprovodu rodinných příslušníků;**
- ↳ odborníkům, kteří jsou v kontaktu s dětmi jednak přímo během řízení, jednak před řízením a po něm, např. sociální pracovníci, právníci, soudci, imigrační úředníci, úředníci, jimž je svěřena ochrana dětí, pracovníci dětských domovů a dalších zařízení s ubytováním, opatrovníci, tlumočníci, kulturní mediátoři nebo dobrovolníci.

Poznámka: Projekt CFJ-IA se zaměřil především na azylová řízení, zejména na žádosti o mezinárodní ochranu; z tohoto důvodu současný obsah sady nástrojů značně čerpá ze zkušeností a zpětných vazeb od odborníků zapojených do řízení ve věcech migrace a od dětí bez doprovodu. Ambicí této sady nástrojů je však pokračovat ve shromažďování klíčových zdrojů, které mohou být odborníkům užitečné při uplatňování zásad CFJ v různých situacích a s různými cílovými skupinami (správné postupy ve věcech rozvodu, děti v konfliktu se zákonem atd.).

METODIKA

Metodiku tvoří:

1. Identifikace faktorů úspěchu, jež jsou určujícími strategickými prvky k tomu, aby odborníci dodržovali zásady justice vstřícné k dětem (CFJ) a snadněji je integrovali do své práce. Některé faktory úspěchu nemusí být v dosahu odborníků (např. začlenění zásad CFJ do národní legislativy), zatímco jiné ano (v menší či větší míře). Tato sada nástrojů se zaměřuje především na faktory úspěchu v dosahu odborníků, s cílem podpořit „proveditelné“ změny a postupy.

Předpokladem je, že čím více faktorů úspěchu se uplatňuje, tím lépe odborník reaguje na zásady CFJ.

2. Tento nástroj u každého faktoru úspěchu navrhuje návodné otázky, aby podnítil odborníka k reflexi, zda se jeho způsob práce přizpůsobuje dětem, a pomohl mu identifikovat možné překážky při uplatňování zásad CFJ i možná řešení.

3. Pro každý faktor úspěchu tento nástroj obsahuje příklady ilustrující různé způsoby, jimiž odborníci řeší otázky vyvolané faktorem úspěchu. Tyto příklady jsou inspirativními postupy, které se často uplatňují v konkrétním národním kontextu.

Souhrnně řečeno, nástroj podporuje malé změny chování, adaptace, které jsou v rámci působnosti odborníka, a zároveň zdůrazňuje příslušné legislativní nebo institucionální prvky zjištěné v konkrétních národních kontextech.

ZÁSADY JUSTICE VSTŘÍCNÉ K DĚTEM

FAKTORY ÚSPĚCHU

Jde o faktory, díky nimž je pravděpodobnější, že odborníci budou při kontaktu s dětmi dodržovat zásady CFJ.

KLÍČOVÉ OTÁZKY

Jsou odborníkům nabízeny jako vodítka nebo nápovědy při kontaktu s dítětem. Tyto klíčové otázky by jim měly pomoci odhalit stávající problémy při uplatňování faktorů úspěchu.

INSPIRUJÍCÍ POSTUPY

Patří sem příklady týkající se správního řízení ve věcech migrace nebo jiných správních řízení. Rozlišujeme mezi 3 kategoriemi postupů:

Inspirativní nápady navržené odborníky

Právní nebo institucionální inovace / osvědčené postupy, které lze napodobit

Zdroje pro praktické nástroje

PLATÍ PRO VŠECHNY ZÁSADY
JUSTICE VSTRÍCNÉ K DĚTEM

ZÁSADY CFJ JSOU UKOTVENY V NÁRODNÍCH PRÁVNÍCH PŘEDPÍSECH

FAKTORY ÚSPĚCHU: **Hlavní zásady CFJ jsou účinně začleněny do národních právních předpisů a/nebo jsou právně závazné.**

- ↳ Odkazují národní orgány výslovně na zásady justice vstřícné k dětem/ přijaly je národní orgány? Odkazuje na ně výslovně/přijal je výslovně můj správní nebo profesní orgán?
- ↳ Lze apelovat, aby tyto zásady byly uplatňovány v rámci mého výkonu práce/před mým šéfem?
- ↳ Jsou propagovány obecně na národní úrovni, resp. uznávány v konkrétních řízeních (např. v žádostech dětí o mezinárodní ochranu)?

Itálie: Zákon č. 47 ze 7. dubna 2017 nastiňuje konkrétní *ustanovení o ochranných opatřeních pro nezletilé cizince bez doprovodu* a uznává, že „nezletilí cizinci bez doprovodu mají právo na ochranu dětí a požívají rovného zacházení s nezletilými občany, kteří mají italské nebo evropské občanství“. Tento text zákona také nepřímou podporuje používání norem justice vstřícné k dětem, například když doporučuje, aby komunikace s nezletilými bez doprovodu probíhala za pomoci kulturního mediátora a v jazyce, kterému rozumějí a který odpovídá jejich stupni výpěstlosti a gramotnosti.

ŠKOLENÍ A INFORMACE PRO ODBORNÍKY

FAKTORY ÚSPĚCHU: Odborníci absolvovali školení o CFJ či vědí, kde najít informace a zdroje o CFJ (kompetentní osoby, odborníka či kontaktního místa ve své organizaci).

↳ *Nabízí má instituce zdroje/školení/nástroje k rozvoji mých dovedností, abych mohl/a uplatňovat zásady justice vstřícné k dětem?*

↳ *Kde se mohu dozvědět o právech dětí, o vhodné komunikaci s dětmi, o dětské psychologii?*

↳ *Jak mohu ve své práci/organizaci podpořit školení o zásadách justice vstřícné k dětem?*

Belgie: Odborníci Úřadu generálního komisaře pro uprchlíky a osoby bez státní příslušnosti (CGRS) těží ze systematického společného školení nabízeného úřadem CGRS, následně monitorovaného nadřízenými v hierarchii organizace. Tito odborníci postupují podle modulu „Pohovory s dětmi“ Evropského podpůrného úřadu pro otázky azylu (EASO) a také dle interních pokynů úřadu CGRS ohledně dětských práv.

Webinář o dětských právech ve správních a soudních řízeních ve věcech migrace. Tento webinář je založen na výsledcích terénního i sekundárního výzkumu projektu Justice vstřícná k dětem – v akci – provedeného v šesti státech (Španělsko, Nizozemsko, Itálie, Řecko, Francie a Belgie) se zvláštním zaměřením na situaci v Řecku, Itálii a Belgii. Projekt CFJ-IA si klade za cíl posoudit mezery a nedostatky justičního systému vztahujícího se na děti v postavení migrantů. Shromažďuje také názory dětí s doprovodem i bez doprovodu, které v těchto zemích žádají o azyl.

<https://childhub.org/en/child-protection-Webinářs/strengthening-rights-child-administrative-and-judicial-procedures-related>

Nápomocný online kurz o justici vstřícné k dětem a dětských právech, který vypracovala Rada Evropy.

<https://rm.coe.int/help-course-brief-child-friendly-justice/16808b4f27>

FAKTORY ÚSPĚCHU: Hierarchie v mé organizaci/ organizace je příznivě nakloněna tomu, aby se s dětmi jednalo jinak než s dospělými a aby se řízení přizpůsobilo jejich konkrétním potřebám.

↳ *Jaké jsou interní směrnice nebo společné zásady chování v mé organizaci/profesi pro uplatňování zásad justice vstřícné k dětem?*

↳ *Jsou v rámci mého oddělení nebo výkonu mé funkce k dispozici konkrétní zdroje pro uplatňování hlavních zásad? Odkazují na ně jiné partnerské služby nebo administrativa?*

↳ *Jak mohu přesvědčit své kolegy/nadřízené, že je důležité jednat s dětmi jinak než s dospělými?*

↳ *Jak je mohu přesvědčit o důležitosti práv dětí ve složité a zpolitizované věci migrace?*

Francie: Při absenci podpory ze strany krajských sociálních služeb se této problematiky ujímají neziskovky a školí sociální pracovníky v oblasti práv nezletilých. To umožňuje sociálním pracovníkům poskytovat nezletilým právní podporu a prosazovat jejich práva.

Belgie: Podobně jako ve Francii, odborníkům poskytují školení o právech nezletilých tyto organizace:

- DCI Belgie
- Youth Law Services (Služby práva pro děti a mládež)
- Jeunesse & Droit (Děti, mládež a právo)

PARTICIPACE

FAKTORY ÚSPĚCHU: Předsudky/společenské normy ve vztahu k přidané hodnotě a relevanci názorů dítěte: je správně chápána zásada práva na účast a je respektováno právo dítěte vyjadřovat se k otázkám, které se ho týkají.

- ↳ *Jestliže se řízení týká dítěte, je vždy slyšeno? Je povzbuzeno k tomu, aby mluvilo?*
- ↳ *Je účast dítěte přiměřená? Byla volba přímé nebo nepřímé účasti zvážena s ohledem na zralost, situaci a zkušenost dítěte?*
- ↳ *Kolik času je věnováno promluvě dětí či kolik pozornosti je věnováno dětem ve srovnání s dospělými téže rodiny?*

Belgie : Praxe jednoho ze soudců Rady pro cizinecké právo a soudní spory (Conseil du Contentieux des Etrangers), který bere dítě v potaz během slyšení: V závislosti na míře zapojení dítěte do projednávaného případu soudce na začátku jednání dítě vhodným způsobem usadí tak, aby bylo účastníkem řízení. Například když bylo dítě posazeno do druhé řady za dospělé, soudce požádal, aby se dospělí přesadili a dítě mohlo sedět v první řadě.

Někteří odborníci zdůraznili důležitost dostatku času (20 až 30 minut před začátkem pohovoru), aby se děti cítily pohodlněji, resp. aby se mohla v případě nutnosti provést nezbytná opatření pro jakékoli specifické potřeby.

Itálie: Zákon č. 47/2017, článek 15 výslovně uznává právo nezletilých cizinců bez doprovodu být vyslechnut během řízení. Podle tohoto článku „*je emocionální a psychologická pomoc nezletilým cizincům bez doprovodu zajištěna v každém stádiu a stupni řízení přítomností vhodných osob, které určí nezletilý, jakož i přítomností skupin, nadací, sdružení nebo nestátních organizací s prokázanými zkušenostmi s pomocí nezletilým cizincům a registrovaným, a to na základě souhlasu nezletilého a povolení justičního nebo správního orgánu.*”

Španělsko: Aragonský autonomní region připravil protokol, který zaručuje, že dětem a mladistvým bude nasloucháno, a zaručuje také jejich participaci na sociálních službách. Během prvního pohovoru jsou děti a dospívající informováni o následném procesu posuzování a diagnostiky.

Začátek intervence je nejvhodnější dobou, aby byli informováni o svých právech a možnosti své účasti na řízení, což mohou učinit písemným vyjádřením nebo prostřednictvím svého zástupce či příslušného odborníka. Tento protokol naleznete zde:

https://www.aragon.es/documents/20127/674325/GUIA_ESCUCCHA_PARTICIPACION.pdf/438e4109-52f3-cf84-6be7-0d2798267ce4

FAKTORY ÚSPĚCHU: Odborníci, kteří mají přímý kontakt s dětmi, jsou proškoleni v komunikaci s dětmi všech věkových kategorií a fází vývoje i v komunikaci se zvláště zranitelnými dětmi. To může vyžadovat zvláštní úsilí v používání přístupného jazyka namísto právního žargonu, v používání kulturně citlivého přístupu a úsudku, aby bylo zajištěno, že komunikace je srozumitelná a přiměřená věku, vyspělosti a zranitelnosti dítěte.

↳ *Kde najdu informace a nástroje k tomu, abych zajistil/a, že účast různých věkových skupin, zejména malých dětí, je přiměřená?*

↳ *Kde najdu informace/nástroje k tomu, abych přizpůsobil/a svou komunikaci dětem s možnými komunikačními obtížemi (postižení, speciální potřeby atd.)?*

↳ *Znám realie, náboženství nebo životní prostředí země původu dítěte?*

↳ *Jsem si vědom/a vztahu, který má dítě k odlišným sexuálním orientacím?*

↳ *Zajistil/a jsem, aby se dítě mohlo vyjádřit ve svém mateřském jazyce?*

↳ *Pokud je přítomen tlumočnick, jak zajistím, aby tlumočil jazykem srozumitelným dítěti?*

Nizozemsko: Někteří tazatelé Imigrační a naturalizační služby umožní tlumočnickovi, aby navázal kontakt s dítětem. Ačkoli to není běžná praxe, jelikož tlumočnick je úředně povolán pouze k přesnému překladu slov použitých účastníky jednání, jde o způsob, jak dítě uklidnit, zejména proto, že dítě a tlumočnick často sdílejí stejnou kulturu.

Nástroj: „Jak přístupně sdělovat informace dětem v postavení migrantů“, Rada Evropy, 2018.

<https://rm.coe.int/how-to-convey-child-friendly-information-to-children-in-migration-a-ha/1680902f91>

Itálie: Článek 15 Zákona 47/2017 stanoví jako nejlepší legislativní postup: „*Nezletilý cizinec bez doprovodu má právo účastnit se prostřednictvím právního zástupce všech soudních a správních řízení, která se jej týkají, a být vyslechnut ve věci samé. Za tímto účelem je zaručena přítomnost kulturního mediátora.*“

FAKTORY ÚSPĚCHU: Všichni odborníci pracující s dětmi by měli absolvovat nezbytné interdisciplinární školení o právech a potřebách dětí různých věkových skupin, které zajistí, že budou vhodně vybaveni pro posouzení duševních, sociálních, emočních a kognitivních potřeb dítěte. Školení by mělo být v souladu s rostoucími znalostmi o psychologii dítěte, jeho chování a potřebách.

↳ *Jak zjistím, že se dítě necítí pohodlně?*

↳ *Mám nástroje nebo školení, jak pomoci dítěti v sebedůvěře?*

↳ *Založil/a jsem vztah na důvěře?*

↳ *Jak mohu posoudit zralost a úroveň chápání dítěte?*

↳ *Jsem si dostatečně vědom/a zvláštností dítěte, např. jeho sociální situace, emočního stavu?*

↳ *Vyhledal/a jsem multidisciplinární odbornou pomoc při přípravě kontaktu s dítětem?*

Nizozemsko: Někteří tazatelé Imigrační a naturalizační služby se snaží děti uklidnit při přecházení z čekací místnosti do místnosti určené k pohovorům. Například tím, že se jich nenuceně ptají na sport.

Česko: Většina odborníků na začátku každého pohovoru s dítětem neformálně konverzuje, aby zjistili rozumovou vyspělost dítěte.

Řecko: Odborníci zdůraznili, že je důležité, aby sociální pracovníci měli dostatek času na přípravu pohovoru a aby v závislosti na zvláštnostech dítěte mohli případně využít i potřebnou multidisciplinární odbornou pomoc.

I v naléhavém případě si udělejte čas, abyste dítě ujistili, že jste vázáni mlčenlivostí a povinností zachovávat důvěrnost informací. To pomůže, aby se dítě s vámi cítilo bezpečněji.

FAKTORY ÚSPĚCHU: Děti by měly být přijímány a slyšeny v prostředí, které nevzbuzuje strach a je k dětem citlivé. Je-li to možné, děti by se také měly před zahájením řízení seznámit s uspořádáním soudu nebo jiných zařízení a rovněž s rolemi a identitami různých zúčastněných odborníků.

↳ *Zajistil/a jsem, abych se setkal/a s dítětem v prostředí přispívajícím k jeho pohodlí?*

↳ *Přizpůsobuji vědomě své držení těla nebo řeč těla, když mluvím s dítětem?*

Belgie: Dodržování pozitivní praxe belgické Rady pro cizinecké právo a soudní spory, jejímž cílem je přizpůsobit řízení dětem bez doprovodu a dětem v doprovodu rodiny, které podaly žádost svým jménem. Slyšení těchto dětí se konají souběžně, aby v místnosti nebylo přítomno příliš mnoho dospělých. Účelem tohoto uskupení je vytvořit klidnou a důvěryhodnou atmosféru, ve které se děti mohou vyjádřit, aniž by byly rušeny příchodem či odchodem a přítomností dalších žadatelů a jejich právníků.

Belgie: Úřad CGRS má jednací místnosti speciálně navržené pro slyšení dětí mladších 16 let. Místnosti jsou vybaveny barevným nábytkem, což dětem vytváří pohodlnější, příjemnější a neformálnější klima. Jde o malý salonek s křeslem, židlemi a konferenčním stolem a také sadu vzdělávacích nástrojů uzpůsobených tak, aby pomohly dítěti sdílet jeho příběh a emoce. Více informací naleznete zde:

<https://www.cgrs.be/en/asylum/children-asylum-procedure>

INFORMACE

FAKTORY ÚSPĚCHU: **K dispozici jsou specifické informační materiály vhodné pro děti.**

- ↳ *Vypracovala moje organizace informační nástroje konkrétně pro děti a v různých jazycích, abych je mohl/a rozdávat?*
- ↳ *Informoval/a jsem dítě o průběhu řízení, důsledcích rozhodnutí a jeho práv v řízení, popř. ověřil/a jsem si, že dítě je o nich informováno?*
- ↳ *Byly již informace poskytnuty v jiné fázi řízení?*

Belgie: Úřad CGRS vydal příručku **Průvodce pro nezletilé osoby s doprovodem, které žádají o azyl v Belgii**, určenou dětem s doprovodem a napsanou tak, aby jim byl postup řízení srozumitelnější. Mimo jiné informuje děti, které jsou v doprovodu svých rodičů nebo zákonných zástupců, o jejich právu být vyslechnut během azylového řízení v Belgii.

https://www.cgra.be/sites/default/files/brochures/asiel_asile_-_minors_-_guided-foreign-minors_-_eng.pdf

Úřad CGRS také vydal příručku **Průvodce pro nezletilé osoby bez doprovodu, které žádají o azyl v Belgii**.

https://www.cgrs.be/sites/default/files/brochures/asiel_asile_-_nbnv_mena_-_unaccompanied-foreign-minor_-_eng_2.pdf

Tyto příručky poskytuje imigrační úřad na začátku řízení a jsou k dispozici v holandštině, francouzštině, angličtině, arabštině, jazyku Dari, paštštině, ruštině a albánštině. Představují velmi důležitý nástroj, který dětem vysvětluje řízení na mezinárodní ochranu, i kdyby si jej měly přečíst s dospělým, který je schopen přizpůsobit komunikaci dítěti, případně s kompetentním tlumočnickem.

Itálie: Mnoho zařízení ústavní péče zaměstnává právního pracovníka/právní subjekt, který je odpovědný za informování dítěte a jeho opatrovníka o veškerých právních záležitostech týkajících se dítěte a jeho doprovázení během správních řízení.

Řecko: Příprava a poskytování materiálů vhodných pro děti a v různých jazycích, a to každému dítěti, které přicestuje do svého prvního přijímacího střediska. Plánování informačních setkání v přijímacích střediscích po příjezdu dítěte a před přistoupením k řízení o registraci. Následně informační schůzky během azylového řízení, resp. řízení o sloučení rodiny.

Nástroj “Informace přístupné dětem pro děti v postavení migrantů” (Rada Evropy, 2017).

<https://www.coe.int/en/web/children/projects>

FAKTORY ÚSPĚCHU: Je třeba přijmout veškerá nezbytná preventivní opatření, aby se zajistilo, že informace nejsou dítěti pouze sděleny, ale že jim dítě opravdu rozumí. To se může týkat i sdělování informací dětem a jejich rodičům či zákonným zástupcům a rovněž vysvětlování řízení nebo správních rozhodnutí v jazyce odpovídajícím věku a rozumové vyspělosti dítěte.

↳ *Jak mohu zajistit, aby tyto informace nebyly pouze předány, ale aby je dítě pochopilo?*

↳ *Existují nějaká ujednání nebo pokyny k vysvětlení různých fází řízení a konečného rozhodnutí dětem?*

↳ *Projevuje dítě aktivní porozumění daným informacím?*

↳ *Je při mé interakci s dítětem přítomen tlumočnick, pokud dítě a já hovoříme každý jiným mateřským jazykem?*

Kulturní mediace probíhá v **Itálii a Španělsku**. Jde o průřezovou kompetenci zaměřenou na usnadnění vzájemného porozumění, tedy vztahů mezi lidmi s odlišným kulturním zázemím, která přesahuje pouhý překlad a tlumočení.

Někteří soudci se snaží o vydávání rozsudků srozumitelných dětem. Helen Stalford a Kathryn Hollingsworth publikovaly článek⁴ zkoumající, jak a proč jsou forma a prezentace soudních rozhodnutí důležitými aspekty pro to, aby justice byla přístupná dětem. V něm nabízejí praktické příklady, jak poskytovat informace srozumitelné dětem, aby dítě mohlo pochopit důvody, které vedly justiční systém k danému rozhodnutí.

4 "This is about you and your future": Towards Judgements for Children», Helen Stalford and Kathryn Hollingsworth, Modern Law Review, 14. května 2020, dostupné online: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/1468-2230.12536#XujsVNQadPU.linkedin>

NEJLEPŠÍ ZÁJMY DÍTĚTE

ZOHLEDNĚNÍ NEJLEPŠÍHO ZÁJMU DÍTĚTE

FAKTORY ÚSPĚCHU: Posuzování nejlepších zájmů dítěte si vyžaduje komplexní proces, při němž je jejich hlediskům a názorům věnována náležitá váha; všechna jejich práva (jako je právo na důstojnost, svobodu a rovné zacházení) musí být vždy respektována a komplexní přístup přisuzuje váhu všem zájmům, o něž se jedná, včetně psychologické a fyzické pohody a právních, sociálních a ekonomických zájmů dítěte.

- ↳ *Identifikoval/a a zohlednil/a jsem řádně všechny důsledky rozhodnutí pro dítě, a to s náležitým ohledem na jeho konkrétní situaci?*
- ↳ *Analyzoval/a jsem řádně konkrétní rizika pro děti, která mohou existovat v zemi původu? Mám dostatečné a aktuální znalosti o národní/místní situaci a konkrétních rizicích, které se mohou promítat do situace dětí (informace o zemi původu)?*
- ↳ *Analyzoval/a jsem řádně subjektivní prvek strachu/rizika konkrétního dítěte? Mám například dostatečné důkazy o tom, že dítě bude mít při návratu do své země původu pomocnou síť, přístup k sociálním právním atd.?*
- ↳ *Vzal/a jsem řádně v úvahu současný status dítěte v hostitelské zemi? Tedy úroveň integrace do hostitelské komunity; sociální síť a vzniklé vztahy; jazykové znalosti; školní docházku; zdravotní stav; plány do budoucna; emoční stav; kulturní integraci atd.*

V EU nabízí dobrovolná výzkumná skupina „ASYLOS“ volně přístupnou databázi se zprávami „Informace o zemi původu“, v nichž jsou podrobně popsány národní situace ve vztahu k mnoha tématům a konkrétním skupinám (LGBTI atd.)

<https://www.asylos.eu/what-we-do>

Praktický průvodce na téma Nejlepší zájem dítěte v azylovém řízení, který je k dispozici v 16 jazycích:

https://www.easo.europa.eu/sites/default/files/Practical_Guide_on_the_Best_Interests_of_the_Child_EN.pdf

Řecko: Návrhy odborníků

Určení nejlepšího zájmu dítěte musí být průběžným postupem, který začíná v přijímacích zařízeních při proceduře předběžné registrace a týká se každého dítěte. Jmenovaný opatrovník ve spolupráci s psychologem a právníkem posoudí nejlepší zájem dítěte s cílem předložit nejlepší možné řešení na ochranu každé nezletilé osoby (tj. možný případ – spis mladistvého se v případě potřeby oddělí od spisu rodičů). Pro zajištění, určení a zaručení nejlepšího zájmu dítěte je naléhavě nutné zřídit Monitorovací výbor pro nejlepší zájem dítěte, který bude odpovědný za dodržení zásady nejlepšího zájmu nezletilých. Výbor bude fungovat jako bezpečnostní ventil, bude přímo spolupracovat s opatrovníkem a státním zástupcem pro nezletilé a v případě potřeby nahlásí jakékoli porušení předpisů.

Itálie: Zákon č. 47/2017 obsahuje konkrétní ustanovení týkající se nejlepších zájmů dítěte, jako je role přijímacích zařízení při sestavování „sociálního spisu“, v němž jsou nastíněny prvky užitečné pro stanovení nejlepšího dlouhodobého řešení v nejlepší zájmu dítěte. Zásadní je rovněž role dobrovolných opatrovníků jednajících jako „garant“ nebo „ochránce“ nejlepších zájmů dítěte. (V roce 2019 úřad EASO a italský ombudsman pro děti a mládež proškolil více než 170 dobrovolných opatrovníků pro nezletilé osoby bez doprovodu.)

FAKTORY ÚSPĚCHU: Při plném respektování práva dítěte na soukromý a rodinný život by měla být podporována úzká spolupráce mezi různými odborníky s cílem komplexně dítěti porozumět a posoudit jeho právní, duševní, sociální, emocionální, fyzickou a kognitivní situaci.

Je třeba stanovit společný hodnotící rámec pro odborníky, kteří pracují s dětmi či pro děti (například advokáti, psychologové, lékaři, policie, imigrační úředníci, sociální pracovníci a mediátoři).

↳ *Je do posuzování a určování nejlepšího zájmu dítěte zapojeno několik různých odborníků z oboru a berou ohled na konkrétní situaci dotyčného dítěte? Jsem já sám informován/a o každém jeho aspektu (např. sociologickém, lékařském, právním)?*

↳ *Existuje systém koordinace různých odborníků zapojených do řízení?*

Francie: Někteří odborníci zdůraznili, že konsolidace profesní sítě byla důležitá nejen pro posílení jejich odbornosti, ale také pro sledování případů nezletilých, kteří se museli přestěhovat jinam.

Španělsko: Univerzita Comillas vypracovala na základě Obecného komentáře č. 14 k Úmluvě o právech dítěte pokyn k posouzení a stanovení nejlepšího zájmu dítěte.

<https://repositorio.comillas.edu/xmlui/handle/11531/26167>

ZVLÁDÁNÍ EMOČNÍHO ZATÍŽENÍ A STRESU

FAKTORY ÚSPĚCHU: Podle WHO⁵: Duševní zdraví a pohoda jsou ovlivňovány nejen individuálními atributy, ale také sociálními okolnostmi a prostředím, ve kterém se lidé nacházejí. Tyto určující činitele dynamicky interagují a mohou ohrožovat nebo chránit duševní stav jedince.

- ↳ *Jak já sám/sama mohu důkladně posoudit a zmírnit emoční dopad?*
- ↳ *Existují v mé jurisdikci pokyny pro posouzení nejlepšího zájmu dítěte a jeho stresu v azylovém řízení?*
- ↳ *Jaké zdroje mám k dispozici pro posouzení emocionálních potřeb dětí, kterým se věnuji?*
- ↳ *Vzal/a jsem při oficiálních rozhovorech s úřady v úvahu, jaký dopad může mít emoční stres/trauma dítěte na jeho „výkon“?*
- ↳ *Posoudil/a jsem, jak/zda trvalý dopad újm, které dítě zažilo v zemi původu a/nebo během cesty, stále ovlivňuje jeho současný emoční stav?*

Řecko: Nestátní organizace “METAdrasi” – Akce pro migraci a rozvoj – usnadňuje přijímání a integraci uprchlíků a migrantů v Řecku. Od roku 2011 organizace METAdrasi provádí identifikaci obětí mučení a vydává jim potvrzení. Program provozuje interdisciplinární tým. Pro další informace o programu „Potvrzení oběti mučení“ klikněte na následující odkaz:

<https://metadrasi.org/en/campaigns/certification-of-torture-victims/>

Španělsko: Po příjezdu do prvního přijímacího střediska se posuzuje fyzický a psychický stav dětí a dospívajících. Pokud mají psychické problémy nebo problémy s užíváním návykových látek, jsou odkázáni na středisko SAMU^[1], což je centrum pro nezletilé s psychickými problémy, případně na středisko Prisma^[2], což je terapeutické centrum pro duševní zdraví. V ostatních případech jsou posláni do veřejného Centra duševního zdraví. V Andalusii byl vypracován průvodce pro počáteční zdravotní vyšetření dětí a dospívajících migrantů bez doprovodu.

https://www.juntadeandalucia.es/export/drupaljda/Gu%C3%ADa_MENA2019_DEF_0.pdf

[1] <https://www.samu.es/minors/>

[2] <http://hospitalprisma.com/>

ZÁSADA NEDISKRIMINACE

FAKTORY ÚSPĚCHU: Odborníci mohou vědomě či nevědomě vysílat signály předsudků nebo nedůvěry ve svědectví dětí a v konečném důsledku tak zpochybňovat jejich důvěryhodnost.

Odborníci jsou si vědomi ovlivňujících faktorů i svých vnitřních předsudků ovlivňujících jejich jednání a možná i jejich rozhodnutí v jednotlivých fázích řízení.

↳ *Jsem si vědom/a kognitivních předsudků/předpojatosti, ke kterým ve své práci inklinuji kvůli svému individuálnímu kulturnímu či společenskému normativnímu rámci?*

↳ *Jak si mohu tyto kognitivní předsudky lépe uvědomit a vyvarovat se jich ve své práci?*

Nástroj: “Každodenní detektor předpojatosti: začněte ve své práci využívat poznatky o chování”

https://apolitical.co/en/solution_article/everyday-bias-detector-start-using-behavioural-insights-in-your-work

Nástroj: „Jádro věci – posouzení důvěryhodnosti dětských žadatelů o azyl v Evropské unii“, vypracovaný humanitární organizací UNHCR, poskytuje rámec založený na právech dítěte, který má odborníkům při rozhovorech s dětmi pomoci při hodnocení faktů.

<https://www.refworld.org/docid/55014f434.html>

POZORNOST VĚNOVANÁ ZRANITELNÝM SKUPINÁM

FAKTORY ÚSPĚCHU: Pokyny CFJ zdůrazňují, že může být zapotřebí poskytnout zvláštní ochranu a pomoc zranitelnějším dětem, jako jsou děti v postavení migrantů, uprchlíků a děti žádající o azyl, děti bez doprovodu, děti se zdravotním postižením, děti bez domova, děti ulice, romské děti a děti v ústavech.

- ↳ Zjistil/a jsem, zda dítě patří do zranitelné skupiny (např. dívky, migranti, děti s tělesným/psychickým postižením, oběti obchodování s lidmi a vykořisťování atd.)?
- ↳ Identifikoval/a jsem konkrétní rizika a důvody pro ochranu dětí v zemi původu (dětská práce, vykořisťování dětí, odmítnutí práva na vzdělání a porušování práv dítěte obecně)? Má některý z těchto důvodů dopad na toto dítě?
- ↳ Zajistil/a jsem z procesního hlediska, aby se „zranitelnému“ dítěti dostalo potřebné podpory, a tím rovnocenné dosažitelnosti správního/soudního řízení?

Nástroj pro identifikaci osob se zvláštními potřebami, EASO

<https://ipsn.easo.europa.eu/>

Nástroj “Základy pro soudce pro děti a mladistvé: informovaný přístup o traumatech k soudnímu rozhodování ve věcech nezletilých přistěhovalců v soudních řízeních týkajících se nezletilých”, publikován v roce 2019: Představuje klíčové faktory, které by soudci v řízení o nezletilých měli brát v potaz, aby zaujali informovaný přístup a byli si vědomi možných traumat, když před ně v případech takového řízení předstoupí nezletilý přistěhovalce. Tento základní dokument pojednává o definování nezletilých přistěhovalců; o případových studiích pro objasnění dalších případů; o roli traumatu v životě nezletilých přistěhovalců; cestě od traumatických zážitků do justičního systému pro mladistvé; o právních dopadech, jestliže se nezletilý zapojí do řízení o status přistěhovalce v justičním systému; o kulturních aspektech; o způsobu posílení ochranných faktorů; a o tom, co s tím mohou dělat soudci. Tento dokument také obsahuje řadu užitečných dodatků, jako jsou jedinečné zkušenosti nezletilých bez doprovodu, judikatura Nejvyššího soudu, vývoj mozku adolescentů a terminologie.

<https://www.nctsn.org/resources/primer-juvenile-court-judges-trauma-informed-approach-judicial-decision-making-newcomer>

Projekt „Justice vstřícná k dětem“ v Česku

Sada nástrojů pro začleňování zásad vstřícnosti k dětem do práce s dětmi zapojenými do správních a soudních řízení

Tato publikace byla vytvořena za finanční podpory programu Erasmus+ Evropské unie.

Za obsah této publikace nese výhradní odpovědnost organizace Defence for Children International a v žádném případě ji nelze považovat za vyjádření názorů Evropské komise ani za oficiální politiku Rady Evropy či jiného donátora.

©2020, Defence for Children International - Belgie. Všechna práva vyhrazena. Materiály obsažené v této publikaci mohou být volně citovány nebo přetištěny za předpokladu, že bude uveden zdroj. Žádosti o povolení k reprodukci nebo překladu publikace zasílejte na adresu dci.praha@seznam.cz

ISBN: 978-2-931126-04-2

Justice vstřícná k dětem v akci

SADA NÁSTROJŮ PRO ZAČLEŇOVÁNÍ ZÁSAD VSTŘÍCNOSTI K DĚTEM
DO PRÁCE S DĚTMI ZAPOJENÝMI DO SPRÁVNÍCH A SOUDNÍCH ŘÍZENÍ